

УДК: 004.9:316.422:[37.091.33-021.131:37.014.6:005.6

Н.В. БУГАС, к.е.н. доц.,
Київський національний університет технологій та дизайну
Київ, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ: РОЛЬ ВІРТУАЛЬНИХ ФОРМАТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному глобалізованому світі академічна мобільність виступає важливим інструментом інтеграції освітнього простору, розвитку міжнародної співпраці та підвищення якості освітніх послуг. Пандемія COVID-19 стала каталізатором цифрових змін у системі освіти, змусивши заклади вищої освіти шукати альтернативу традиційним форматам мобільності. У цьому контексті віртуальна академічна мобільність набуває особливої актуальності як форма, що дозволяє зберегти академічну взаємодію попри фізичні обмеження. Академічна мобільність передбачає тимчасове переміщення студентів, викладачів або дослідників між закладами освіти з метою навчання, викладання чи дослідницької діяльності. За останні десятиліття мобільність стала ключовим елементом Болонського процесу, сприяючи формуванню Європейського простору вищої освіти. У зв'язку з цифровізацією суспільства, поняття мобільності поступово розширюється за межі фізичного переміщення, охоплюючи цифрові та віртуальні формати.

Віртуальна академічна мобільність (ВАМ) – це участь студентів або викладачів у навчальних або викладацьких активностях іншого ЗВО за допомогою цифрових технологій, без фізичної присутності. Основні формати ВАМ включають:

- онлайн-курси та MOOC;
- спільні програми з подвійними дипломами з елементами дистанційного навчання;
- віртуальні академічні обміни та літні школи;
- спільні дослідницькі проекти у цифровому середовищі.

Забезпечення якості ВАМ залежить від ефективності використання цифрових інструментів залучення, зокрема платформи управління навчанням (LMS): Moodle, Canvas, Blackboard – забезпечують структурований доступ до навчальних матеріалів, сервіси відеозв'язку: Zoom, MS Teams, Google Meet – сприяють синхронній комунікації, інструменти спільної роботи: Google, Miro, Trello – стимулюють колаборацію, аналітичні системи – дозволяють відслідковувати академічні результати та студентів.

У 2025 році віртуальна академічна мобільність в Україні стикається з низкою викликів, зумовлених як загальними тенденціями цифровізації освіти, так і специфічними обставинами, пов'язаними з воєнним станом. Наведемо основні проблеми, які впливають на ефективне впровадження віртуальних форматів академічної мобільності. Нестабільне електропостачання та інтернет-з'єднання: Через пошкодження енергетичної інфраструктури внаслідок воєнних дій, багато регіонів України стикаються з перебоями в електропостачанні та нестабільним інтернет-з'єднанням, що ускладнює участь у віртуальних програмах. Також проблемою є те, що не всі студенти та викладачі мають доступ до необхідних технічних засобів, таких як комп'ютери з високою продуктивністю або якісні веб-камери, що обмежує можливості для повноцінної участі у віртуальних заходах.

Недостатній рівень цифрової компетентності, так як багато викладачів та студентів не мають достатнього досвіду та навичок для ефективного використання цифрових інструментів у навчальному процесі, відсутність стандартизованих підходів: Недостатня уніфікація методик та стандартів оцінювання у віртуальних програмах ускладнює взаємне визнання результатів навчання між закладами освіти.

Зниження мотивації та залученості: Відсутність безпосередньої соціальної взаємодії у віртуальному середовищі може призводити до зниження мотивації студентів та їх активності у навчальному процесі. Проблеми з адаптацією до нових форматів: Перехід до віртуальних форматів навчання вимагає від учасників адаптації до нових умов, що може викликати стрес та інші психологічні труднощі.

Одним з немало важливих факторів є відсутність чітких регламентів, тобто недостатня розробленість нормативно-правової бази щодо віртуальної академічної мобільності ускладнює її впровадження та розвиток. Бюрократичні труднощі, де складні процедури погодження та визнання результатів віртуального навчання між закладами освіти можуть стримувати участь у таких програмах.

Недостатнє фінансування: Обмеженість фінансових ресурсів у закладах вищої освіти ускладнює інвестування у розвиток цифрової інфраструктури та підтримку віртуальних програм. Відсутність стимулів для учасників: Невизначеність щодо фінансової підтримки студентів та викладачів, які беруть участь у віртуальних програмах, може знижувати їх зацікавленість та мотивацію.

Переміщення закладів освіти, так деякі університети були змушені перемістити свою діяльність через воєнні дії, що створює додаткові труднощі у впровадженні та підтримці віртуальних програм. Психологічний тиск на учасників: Військові дії та пов'язані з ними стресові фактори негативно впливають на психологічний стан студентів та викладачів, що може знижувати ефективність участі у віртуальних програмах.

Для подолання зазначених викликів необхідна комплексна стратегія, яка включає інвестиції у цифрову інфраструктуру, підвищення цифрової грамотності учасників освітнього процесу, розробку чітких нормативно-правових актів та забезпечення психологічної підтримки студентів і викладачів. Також важливо враховувати специфічні умови, пов'язані з воєнним станом, та адаптувати програми віртуальної мобільності до поточних реалій. Цифрова трансформація академічної мобільності є невід'ємною складовою модернізації вищої освіти. Віртуальні формати не лише компенсують обмеження фізичної мобільності, але й відкривають нові горизонти для міжнародної співпраці, інновацій та забезпечення якості освіти. Інституційна підтримка, розвиток цифрових компетентностей та нормативно-правова база є ключовими чинниками ефективного впровадження віртуальної мобільності у практику ЗВО.

Література

1. Бугас Н.В. Відбудова держави через призму публічного управління: досвід та уроки повоєнного відновлення в Україні / Бугас Н.В., Семко М.// Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» : тези доповідей, м. Київ, 28 березня 2025 року. – Київ : КНУТД, 2025.

2. Бугас Н.В. Відновлення індустрії через ефективне управління: роль корпоративних стратегій у реконструкції металургії та машинобудування. / Бугас Н.В., Онщук І.В.// Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» : тези доповідей, м. Київ, 28 березня 2025 року. – Київ : КНУТД, 2025.

3. Гайова Д., Бугас, Н. (2023). Сучасні концепції оцінювання конкурентоспроможності високотехнологічного сектору України та країн світу. Економіка та суспільство, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-108>

4. Buhas N., Tsalko T., Nevmerzhytska S. Development trends of resort servises in Ukraine in conditions of uncertainty / Modern Science – Moderni věda. – Praha. – Česká republika, Nemoros. – 2021. – № 6. – p. 27-31. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1FF3TvmH0SXOpMmpVauaZiBC5LiaQdjWQ/view>

5. Kasyh A., Glukhova V., Bondarenko S., Tslko T., Buhas N. Development of Smart Partnerships in the Field of Renewable and Alternative Energy at the Stage of Post-War Reconstruction in Ukraine. Proceedings of the 5th International Conference on Modern Electrical and Energy System